

Założenia polityki społecznej Gminy Miasto Szczecin. Refleksje w kontekście przyjęcia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych

EWA PIEPIORA

MGR

Uniwersytet Szczeciński, Instytut Politologii i Europeistyki
e-mail: epiepiora(at)mopr.szczecin.pl

Słowa kluczowe polityka społeczna, problemy społeczne, strategia

Abstrakt Celem artykułu jest omówienie założeń polityki społecznej Gminy Miasto Szczecin. Na podstawie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Miasto Szczecin na lata 2015–2020 wskazuje on, jakie problemy społeczne wynikają z diagnozy problemów społecznych, jakie podmioty są odpowiedzialne za realizację polityki społecznej w Szczecinie oraz przedstawia cele określone w Strategii, stawiane przed instytucjami i podmiotami lokalnej polityki społecznej dla osiągnięcia zakładanych rezultatów.

Assumptions of the social policy of the Commune City of Szczecin. Reflections in the context of the adoption of the Strategy for Solving Social Problems

Keywords policy, social problems, strategy

Abstract The aim of the article is to discuss the principles of social policy Commune City of Szczecin. On the basis of a strategic document which is the Strategy for Solving Social Problems for the Municipality of the City of Szczecin in the years 2015–2020 shows that the social problems arising from the diagnosis of social problems, the entities responsible for the implementation of social policy in Szczecin and objectives set out in the Strategy placed to realize institutions and local entities social policies to achieve the expected results.

Wprowadzenie

Szczecin jest stolicą województwa zachodniopomorskiego. Leży na obszarze 301 km², w odległości ok. 60 km od Bałtyku oraz ok. 30 km od Zalewu Szczecińskiego. Miasto położone jest na obszarze Doliny Dolnej Odry, Równiny Goleniowskiej, Wzniesień Szczecińskich oraz Puszczy Bukowej. Szczecin jest jednym z trzech miast na prawach powiatu w województwie

zachodniopomorskim. Populacja mieszkańców Szczecina liczy obecnie 407 180 osób. Pod względem liczby ludności jest siódmym miastem w Polsce (GUS, 2015).

Wydatki budżetu miasta Szczecina na zadania w zakresie polityki społecznej i pomocy społecznej na przestrzeni lat 2012–2014 plasują na trzeciej pozycji (12,1% w 2014 r.) wśród pozostałych wydatków za oświatą i wychowaniem (27% w 2014 r.), transportem, łącznie (18,8% w 2014 r.) (GUS, 2015, s. 2).

Celem artykułu jest omówienie założeń polityki społecznej Gminy Miasto Szczecin.

Na podstawie metody analizy porównawczej i analizy dokumentów autorka podejmie się odpowiedzi na poniższe pytania:

1. Jakie problemy społeczne, wynikające z diagnozy zawartej w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Miasto Szczecin na lata 2015–2020, jawią się jako najistotniejsze?
2. Jakie podmioty odpowiedzialne są za realizację polityki społecznej w Szczecinie?
3. Czy w stosunku do Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Miasto Szczecin na lata 2009–2015 nastąpiła zmiana w hierarchii problemów społecznych zdiagnozowanych w Szczecinie?
4. Jakie cele określa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Miasto Szczecin na lata 2015–2020?

Ustalenia terminologiczne

Definicja polityki społecznej jest wieloznaczna, ponieważ teoretycy i autorzy badań z tego zakresu używają często własnych definicji. Brak jednoznacznego zdefiniowania pojęcia *polityka społeczna* tłumaczony jest wieloaspektowością widzenia spraw zawierających się w tym określeniu. Polityka społeczna kojarzona jest z ładem prawnym, regulującym relacje pracodawca–pracownik, socjalną interwencją państwa na rzecz wyrównywania istotnych różnic pomiędzy grupami ludności (Auleytner, 1997, s. 25).

Polityka społeczna rozumiana jest również jako działalność państwa, której celem jest poprawa położenia materialnego i wyrównywania szans życiowych grup społeczeństwa ekonomicznie i społecznie najsłabszych (Kulesza, 2013, s. 10). Według Wnuka-Lipińskiego „Polityka społeczna to nieustanne, zorganizowane i świadome działanie nakierowane na utrzymanie względnej równowagi między dwiema wartościami: wolnością i równością” (Auleytner, 2011, s. 120). Działania polityki społecznej nakierowane są na:

- wyrównywanie poziomu życiowego jednostek ekonomicznie najsłabszych do standardu, uznawanego w danym społeczeństwie za godziwy i na minimalnie dopuszczalnym poziomie,
- równy dostęp do usług gwarantowanych prawami konstytucyjnymi,
- asekuracje ryzyk życiowych,

- zmiany w strukturze społecznej (polityka społeczna ma zasadniczy wpływ na marginalizację i inkluzję społeczną, tym samym kreuje strukturę społeczną bardziej lub mniej odporną na kryzysy).

Polityka społeczna jest zatem działalnością państwa, która chroni obywateli przed ryzykami i nierównościami we wspólnocie oraz określającymi ich pozycję w strukturze społecznej (Auleytner, 2011, s. 120).

Definicje polityki społecznej wskazują na jej podmiotowy i przedmiotowy zakres.

W ujęciu podmiotowym polityka społeczna kierowana jest do jej adresatów. W ujęciu przedmiotowym dotyczy zabezpieczenia podstawowych potrzeb społecznych w zakresie m.in. zatrudnienia, dochodów, zabezpieczenia społecznego, opieki zdrowotnej, mieszkalnictwa, wypoczynku. Polityka społeczna jest realizowana przez polityki szczegółowe, np. zatrudnienia, rodzinną, mieszkaniową, emerytalno-rentową, demograficzną, senioralną, integracyjną, edukacyjną. Na szczeblu lokalnym polityka społeczna realizowana jest przez samorządy gminne, powiatowe jako samorządowa polityka społeczna (Wasylewski, 2013, s. 351).

W artykule autorka przyjmuje, że polityka społeczna to działalność samorządu, której celem jest poprawa położenia materialnego i wyrównywania szans życiowych grup społeczeństwa ekonomicznie i społecznie najsłabszych.

Strategia rozwiązywania problemów społecznych – umocowanie prawne

Opracowanie i realizacja strategii rozwiązywania problemów społecznych jest zadaniem własnym gminy o charakterze obowiązkowym, a wynika z art. 17 ust. 1 pkt 1 Ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. 2016, poz. 930): „opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka”. Na poziomie powiatu reguluje to art. 19 pkt 1 ww. ustawy, w którym zapisano: „do zadań własnych powiatu należy opracowanie i realizacja powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, wspierania osób niepełnosprawnych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka – po konsultacji z właściwymi terytorialnie gminami”.

Szczecin jest miastem na prawach powiatu, tym samym realizuje zarówno zadania gminy, jak i powiatu, dlatego też strategia rozwiązywania problemów społecznych opracowana jest w jednym dokumencie zarówno dla realizacji zadań gminy, jak i powiatu oraz nie wymaga konsultowania z właściwymi gminami.

Ustawa o pomocy społecznej w art. 21 pkt 1) wskazuje również konieczność opracowania, aktualizowania i realizowania strategii wojewódzkiej w zakresie polityki społecznej, będącej integralną częścią strategii rozwoju województwa, obejmującej w szczególności programy: przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu, wyrównywania szans osób niepełnosprawnych,

pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, współpracy z organizacjami pozarządowymi – po konsultacji z powiatami.

Na uwagę zasługuje kwestia obligatoryjnego opracowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych (SRPS) na szczeblu gminy.

Dla każdego województwa SRPS powinna być spójna, a jej cele – wynikać z rozeznaczonych potrzeb w formie diagnoz społecznych na każdym szczeblu samorządu terytorialnego.

Do koordynowania realizacji SRPS na poszczególnych szczeblach samorządu terytorialnego zobowiązane są odpowiednio ośrodki pomocy społecznej (gmina), powiatowe centra pomocy rodzinie (powiat) i regionalne ośrodki polityki społecznej (województwo).

Zgodnie z ustawą z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. 2015, poz. 1515 ze zm.) do zadań gminy należy m. in. zaspokajanie potrzeb z zakresu ochrony zdrowia, pomocy społecznej, gminnego budownictwa, edukacji publicznej, wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, polityki prorodzinnej, wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, kultury fizycznej i rekreacji. Natomiast ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz.U. 2013, poz. 595 ze zm.) stanowi, że powiat wykonuje określone ustawami zadania publiczne o charakterze ponadgminnym w zakresie polityki społecznej, m.in. edukacji, promocji i ochrony zdrowia, pomocy społecznej, polityki rodzinnej, wspierania osób niepełnosprawnych, przeciwdziałania bezrobociu oraz aktywizacji lokalnego rynku pracy, współpracy z organizacjami pozarządowymi. Podobnie w ustawie z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz.U. 2015 poz. 1392 ze zm.) strategia wojewódzka w zakresie polityki społecznej powinna stanowić integralną część strategii rozwoju województwa, w szczególności w zakresie edukacji publicznej, w tym szkolnictwa, promocji i ochrony zdrowia, pomocy społecznej, wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, polityki prorodzinnej, przeciwdziałania bezrobociu oraz aktywizacji lokalnego rynku pracy, bezpieczeństwa publicznego.

SRPS przyjmowane są w drodze uchwał podejmowanych przez rady gminy, powiatu, sejmiku województwa właściwych dla odpowiedniego szczebla samorządu terytorialnego.

Sytuacja demograficzna Szczecina

Szczecin zamieszkuje 407 180 osób. Ludność w wieku poprodukcyjnym na koniec 2014 roku stanowiła 21,9% ogółu mieszkańców Szczecina, w wieku przedprodukcyjnym – 15,5%, natomiast ludność w wieku produkcyjnym stanowiła 62,6% ogólnej liczby mieszkańców (GUS, 2015, s. 1). W Szczecinie 52,28% mieszkańców (m.) stanowią kobiety. Gęstość zaludnienia na 1 km² wynosi 1355 osób (GUS, 2015, s. 1). Administracyjnie Szczecin podzielony jest na cztery dzielnice: Prawobrzeże (82 968 m.), Północ (57 579 m.), Śródmieście (122 740 m.), Zachód (117 029 m.) (dane na dzień 31 grudnia 2015 r., UM Szczecin).

Liczba ludności Szczecina utrzymuje się na podobnym poziomie na przestrzeni lat 2012–2014. Prognoza demograficzna dla Szczecina wskazuje, że do 2050 roku liczba ludności będzie wynosiła ok. 340 tys. (tendencja spadkowa o 16%), a liczba osób w wieku 60 i więcej lat w 2035 roku będzie stanowiła znaczący odsetek ludności. Proces starzenia się społeczeństwa jest jedną

Tabela 1. Prognoza liczby ludności w Szczecinie w latach 2010–2035 według wieku (%)

Wiek	2015	2020	2025	2030	2035
0–14	12,9	13,0	12,1	11,6	11,1
15–64	69,0	65,1	63,2	63,1	63,0
60+	26,3	29,3	30,1	30,8	33,0
65+	18,1	21,9	24,7	25,4	25,9
85+	2,2	2,6	2,8	2,8	4,3

Źródło: Piepiora (2015), s. 301.

z niekorzystnych tendencji obserwowanych zarówno w Polsce, jak i krajach Unii Europejskiej. Sukcesywny wzrost liczby osób starszych w populacji szczecinian będzie warunkował potrzebę zwiększenia działań w zakresie ochrony zdrowia, opieki nad osobami starszymi, konieczność integracji i aktywizacji seniorów oraz niwelowania konfliktów międzypokoleniowych (Podgórzkańska, 2013, s. 17–19).

Lokalna polityka społeczna w Szczecinie

Za realizację zadań z zakresu lokalnej polityki społecznej w Szczecinie odpowiadają instytucje, m.in.:

- Wydział Spraw Społecznych Urzędu Miasta Szczecina (WSS) – pełni nadzór nad pomocą społeczną, strefą wsparcia rodziny i systemem pieczy zastępczej, prowadzeniem spraw związanych ze świadczeniami rodzinnymi i alimentacyjnymi oraz prawidłowością przyznawania dodatków mieszkaniowych, realizuje politykę prozdrowotną miasta, ochronę zdrowia, przeciwdziała patologiom społecznym oraz odpowiada za kreowanie działań na rzecz osób niepełnosprawnych i prowadzi sprawy związane z opieką nad dziećmi w wieku do lat trzech (Urząd Miasta Szczecin);
- Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Szczecinie (MOPR) – realizujący zadania z zakresu pomocy społecznej, wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej, rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych;
- Powiatowy Urząd Pracy w Szczecinie (PUP);
- Szczecińskie Centrum Świadczeń (SCŚ) – realizujące zadania z zakresu świadczeń rodzinnych, alimentacyjnych, dodatków mieszkaniowych, ryczałtu energetycznego;
- Domy Pomocy Społecznej (DPS), Dienne Domy Pomocy Społecznej (DDPS) – zapewniające dzienną i całodobową opiekę dla osób starszych;
- Ośrodki Wsparcia (OW) i Środowiskowe Domy Samopomocy – zapewniające oparcie społeczne osobom niepełnosprawnym i z zaburzeniami psychicznymi;
- Instytucjonalna Piecza Zastępcza (IPZ) – placówki opiekuńczo-wychowawcze realizujące zadania z zakresu instytucjonalnej pieczy zastępczej (w 2014 r. – 10 placówek socjalizacyjnych, dwie placówki interwencyjne, jedna placówka specjalistyczno-terapeutyczna, pięć placówek typu rodzinnego – rodzinne domy dziecka);

- Zarząd Budynków i Lokali Komunalnych (ZBiLK) – posiadający w swoich zasobach lokale komunalne, lokale socjalne;
- instytucje ochrony zdrowia;
- instytucje oświaty;
- instytucje kultury;
- Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

oraz inne podmioty, które swoje zadania kierują do grup społecznych zagrożonych marginalizacją lub wykluczonych społecznie.

W 2014 roku 4,47% mieszkańców Szczecina było objętych wsparciem i pomocą MOPR (Sprawozdanie z działalności..., s. 7).

W Szczecinie funkcjonuje osiem szpitali, 76 gabinetów medycyny rodzinnej oraz 287 poradni specjalistycznych przeznaczonych dla dzieci, młodzieży i dorosłych, jeden zakład opiekuńczo-leczniczy. Funkcjonują również dwa hospicja prowadzone przez organizacje pozarządowe (NGO) (SRPS dla Gminy..., s. 29).

W zakresie edukacji i wychowania Szczecin dysponuje 255 szkołami na różnym poziomie kształcenia, w których w 2014 roku naukę pobierało 53 261 uczniów, w: 65 szkołach podstawowych – 21 805 uczniów, 62 szkołach gimnazjalnych – 10 132 uczniów, 53 liceach – 9750 uczniów, 25 technicach – 5887 uczniów, 17 zasadniczych szkołach zawodowych – 1429 uczniów, 33 szkołach policealnych – 4258 uczniów. W Szczecinie funkcjonuje również siedem młodzieżowych ośrodków rewalidacyjno-wychowawczych i szkolno-wychowawczych, w których w 2014 roku przebywało 319 wychowanków, trzy Młodzieżowe Ośrodki Socjoterapii – 172 wychowanków i Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy dla 50 wychowanków. W 2014 roku w 166 punktach przedszkolnych (81 przedszkolach, 26 punktach przedszkolnych, 57 oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych oraz dwóch przedszkolach specjalnych) opiekę zapewnionych miało 11 380 dzieci.

Ponadto rodzice dzieci mających problemy w nauce, jak również posiadających szczególnie uzdolnienia, mogli korzystać ze wsparcia w pięciu poradniach psychologiczno-pedagogicznych (SRPS dla Gminy Miasto Szczecin, 2016, s. 31–32).

Realizację zadań w zakresie polityki społecznej w Szczecinie wspiera 179 NGO, w tym 55 realizuje zadania na podstawie umów zawartych w ramach otwartych konkursów ofert.

W 2014 roku w pieczy zastępczej przebywało 1273 dzieci, w tym w rodzinnej pieczy zastępczej 942 dzieci (w 611 rodzinach zastępczych) i 321 dzieci w instytucjonalnych formach pieczy zastępczej.

Wsparcie dzienne dla 1257 dzieci w wieku szkolnym oferowało 35 placówek wsparcia dziennego (światlic środowiskowych).

W Szczecinie funkcjonuje 12 instytucji kultury: pięć domów i ośrodków kultury, dwa teatry, muzeum, filharmonia, galeria, agencja artystyczna oraz miejska biblioteka publiczna z 34 filiami prowadzonymi przez Gminę Miasto Szczecin. Z oferty kulturalnej w 2014 roku skorzystały 815 192 osoby. W Szczecinie funkcjonuje również szeroka oferta instytucji kultury prowadzona przez samorząd województwa oraz podmioty niepubliczne, jednakże ze względu na fakt, iż

artykuł dotyczy kompetencji na szczeblu samorządu terytorialnego, autorka wskazała instytucje prowadzone przez Gminę Miasto Szczecin.

Aby zwiększyć dostępność do różnego rodzaju dóbr i usług społecznych mieszkańcom Szczecina, wprowadzono system ulg zawarty w Szczecińskiej Karcie Rodzinnej, obok Karty

Tabela 2. Instytucje miejskie realizujące zadania z zakresu lokalnej polityki społecznej w Szczecinie w latach 2012–2014

Instytucja	Liczba osób korzystających z oferty/usługi		
	2012	2013	2014
MOPR	23 718	21 991	19 293
PUP	19 143	18 478	16 195
w tym długotrwale bezrobotni	9 614	9 952	9 285
Stopa bezrobocia	11%	10,6%	9,4%
SCŚ	7 138	6 619	5 936
DPS			
Liczba placówek	3	3	3
Liczba miejsc	541	541	556
Liczba osób korzystających	638	658	675
Liczba osób oczekujących	563	595	477
DDPS			
Liczba placówek	2	2	2
Liczba miejsc	115	115	135
Liczba osób korzystających	146	145	168
Liczba osób oczekujących	3	4	10
OW			
Liczba placówek	17	15	15
Liczba miejsc	905	908	1053
Liczba osób korzystających	1 709	1 732	1742
Liczba osób oczekujących	57	46	56
ŚDS			
Liczba placówek	4	2	2
Liczba miejsc	158	158	158
Liczba osób korzystających	192	199	194
Liczba osób oczekujących	33	31	26
IPZ			
Liczba placówek	14	20	17
Liczba dzieci umieszczonych	270	245	239
Zbiłk			
Liczba mieszkań komunalnych w zasobie gminy ogółem	20 527	16 885	16 340
Liczba osób oczekujących na mieszkanie socjalne	2630	2519	3494
Żłobki miejskie (żłobki, kluby dziecięce, oddziały żłobkowe w przedszkolach)	9	13	29
Liczba miejsc	776	931	1367
Liczba dzieci, którym nie przyznano miejsca w żłobku	846	816	1224

Źródło: Ocena zasobów..., s. 3–20; Program Rozwoju..., s. 7–8.

Dużej Rodziny, bon opiekuńczy, Szczecińską Kartę Seniora. Powyższe rozwiązania wynikają z programu Szczecin Przyjazny Rodzinie realizowanego od 2012 roku.

Analizując powyższe, można zauważyć, że Gmina Miasto Szczecin ma szeroką ofertę dóbr i usług, jednakże istnieje potrzeba poszerzenia jej w niektórych obszarach. Wyzwaniem dla samorządu staje się reakcja na starzenie się społeczeństwa, tym samym zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego dla tej grupy społecznej (Podgórzńska, 2014, s. 67). Podjęcia efektywnych rozwiązań wymaga również konieczność zapewnienia opieki nad dziećmi do lat trzech.

Założenia polityki społecznej dla Szczecina na lata 2015–2020

Założenia polityki społecznej dla Szczecina zostały określone w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Miasto Szczecin na lata 2015–2020, przyjętej Uchwałą nr XVI/384/16 Rady Miasta Szczecina z dnia 23 lutego 2016 roku.

Dokument został opracowany przez MOPR. Prace nad SRPS prowadzone były przez zespół badawczy (przedstawiciele MOPR, WSS oraz Uniwersytetu Szczecińskiego) przy wsparciu ekspertów z Uniwersytetu Szczecińskiego oraz Pomorskiego Uniwersytetu Medycznego. Zespół badawczy korzystał z wiedzy i doświadczenia gremium doradczego składającego się ze specjalistów z zakresu m.in. pomocy społecznej, bezdomności, interwencji kryzysowej, przemocy, niepełnosprawności. Wsparciem w opracowaniu dokumentu byli przedstawiciele instytucji i NGO realizujących zadania polityki społecznej oraz szczecińskich rad osiedli, jak również bezpośredni beneficjenci dóbr i usług społecznych.

Metodą badawczą zastosowaną w opracowaniu SRPS była szybka ocena prawa i polityki Rapid Policy Assessment & Respodne (RPAR).

Tabela 3. Obszary problemowe wskazane w SRPS dla Gminy Miasta Szczecina

Obszary problemowe SRPS dla Gminy Miasto Szczecin na lata 2009–2015	Kluczowe problemy społeczne SRPS dla Gminy Miasto Szczecin na lata 2015–2020
<ul style="list-style-type: none"> – interwencja socjalna – bezrobocie (osoby bezrobotne, bierne zawodowo) – bariery w dostępie do rynku pracy – wykluczenie społeczne – dysfunkcje rodziny – zaniedbania wychowawcze dzieci – problemy osób niepełnosprawnych i w podeszłym wieku – lokalna aktywność społeczna – przemoc i uzależnienia 	<ul style="list-style-type: none"> – wsparcie rodziny – piecza zastępcza – wsparcie seniorów – bezrobocie – ubóstwo – bezdomność – niepełnosprawność – przeciwdziałanie uzależnieniom – ochrona zdrowia psychicznego – przeciwdziałanie przemocy w rodzinie – interwencja kryzysowa – współpraca międzysektorowa

Źródło: opracowanie własne na podstawie: SRPS w Gminie...; SRPS dla Gminy...

Na podstawie sporządzonej diagnozy, która opierała się zarówno na danych ilościowych, jak i jakościowych, wskazano 12 obszarów problemowych, określono cele strategiczne, główne obszary działań, na których koncentrować się będzie realizacja zadań lokalnej polityki społecznej.

Analizując obszary problemowe, wskazane przez autorów SRPS dla Gminy Miasto Szczecin na lata 2009–2015 oraz SRPS dla Gminy Miasto Szczecin na lata 2015–2020, autorka wskazuje na większe uszczegółowienie problemów społecznych w dokumencie na lata 2015–2020. Zawierają się one jednakże w obszarach problemowych, jakie zostały określone w SRPS na lata 2009–2014. Zauważono istotną kwestię, jaką jest współpraca międzysektorowa, która ma ogromny wpływ na rozwiązywanie problemów społecznych poprzez uzupełnianie realizacji zadań samorządu.

Lokalna polityka społeczna w Szczecinie odnosi się do działań programowych w dwóch zakresach:

1. Profilaktyka dla dzieci i udogodnienia dla rodziców:

- zdrowe dzieci (programy profilaktyki i promocji zdrowia),
- szkoła rodziców (szkolenie, edukacja dorosłych),
- Szczecin Przyjazny Rodzinie (kontynuacja i rozwój programu),
- zwiększenie liczby miejsc w opiece żłobkowej.

2. Senior w mieście:

- Centrum Informacji Senioralnej i system domów pomocy społecznej,
- oddawanie do użytku kolejnych mieszkań chronionych i tworzenie rodzinnych domów pomocy społecznej,
- usankcjonowanie pomocy sąsiedzkiej,
- dzienne formy wsparcia seniora (SRPS dla Gminy..., s. 99).

W celu realizacji powyższych działań lokalna polityka społeczna realizowana będzie na podstawie dwóch celów strategicznych:

I. Interdyscyplinarne podejmowanie działań w rozwiązywaniu kluczowych problemów społecznych. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu. Przywracanie społeczności osób wykluczonych.

II. Funkcjonalna i dostosowana do zdiagnozowanych potrzeb infrastruktura aktywizacji i oparcia społecznego.

SRPS zakłada, że powyższe kierunki działań będą oparte na programach strategicznych uznanych jako kluczowe w procesie realizacji SRPS. Wśród nich wymienia się programy realizowane, a wynikające z wcześniejszego programowania strategicznego na lata 2009–2014:

- program wspierania rodziny Gminy Miasto Szczecin na lata 2014–2016,
- program rozwoju pieczy zastępczej Gminy Miasto Szczecin na lata 2016–2018,
- Miejski Program Przeciwdziałaniu Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Szczecinie na lata 2013–2020,
- gminne programy rozwiązywania problemów alkoholowych i zapobiegania narkomanii.

Ponadto zaplanowano opracowanie i realizację programów:

- programu wspierania rodziny Gminy Miasta Szczecina,

- polityki senioralnej miasta Szczecina,
- Miejskiego Programu Działań na rzecz Osób Niepełnosprawnych 2016–2020,
- Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2016–2020 dla Gminy Miasto Szczecin,
- Miejskiego Programu Przeciwdziałania Bezdomności (SRPS dla Gminy..., s. 100–101).

Tabela 4. Cele strategiczne realizowane w czterech obszarach działań

Obszary działań		Kierunki działania
1	wspieranie rodziny w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej oraz wyrównywanie szans w starcie życiowym dzieci i młodzieży	wspieranie systemu wsparcia dziecka, młodzieży, rodziny oraz osób usamodzielnianych
2	solidarność pokoleń, aktywizacja i wsparcie osób starszych	<ul style="list-style-type: none"> – doskonalenie systemu wsparcia seniorów z wykorzystaniem innowacyjnych narzędzi – rozwój wolontariatu
3	przeciwdziałanie dysfunkcjom	<ul style="list-style-type: none"> – profilaktyka zjawisk uzależnień i przemocy w rodzinie oraz redukcja ich skutków
4	integracja i wspieranie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym	<ul style="list-style-type: none"> – rehabilitacja, aktywizacja i wsparcie osób i rodzin z niepełnosprawnością – wsparcie osób z zaburzeniami psychicznymi i ich rodzin – aktywizacja zawodowa jako przeciwdziałanie bezrobociu i ubóstwu oraz łagodzenie ich skutków – zapobieganie bezdomności i reintegracja osób bezdomnych

Źródło: opracowanie własne na podstawie SRPS dla Gminy..., s. 102.

Realizacja SRPS zakłada określone rezultaty, które posłużą programowaniu działań w dalszej perspektywie czasowej. Ponadto systematyczny monitoring realizacji działań strategicznych pozwoli na bieżącą ocenę trafności oferty w stosunku do potrzeb społecznych i zmieniającej się rzeczywistości społeczno-ekonomicznej, identyfikację ryzyk socjalnych, które będą jawiły się w kolejnych latach, a tym samym modyfikację zadań i dostosowanie ich do aktualnych potrzeb społecznych.

Zakładane rezultaty realizacji SRPS:

- stała i pełna diagnoza problemów społecznych i ocena stopnia zaspokojenia zdiagnozowanych potrzeb wraz z ich stałym monitoringiem,
- wzrost aktywności na rzecz rozwiązywania problemów społecznych innych podmiotów niż jednostki pomocy społecznej oraz poprawa przepływu i wymiany informacji między nimi,
- poprawa dostępu do informacji i stała aktualizacja wiedzy o oferowanych usługach społecznych, w tym o charakterze specjalistycznym dla rozmaitych grup adresatów w formie dla nich przyjaznej, z wykorzystaniem elektronicznego dostępu do informacji,
- ograniczenie skali dysfunkcji rodzinnych i spadek liczby dzieci przebywających w pieczy zastępczej,

- rozszerzenie zakresu usług dla seniorów, poprawa dostępności do usług dedykowanych seniorom, skrócenie czasu oczekiwania na usługi całodobowej opieki dla osób tego wymagających,
- zwiększenie udziału obywateli, wspólnot mieszkańców i organizacji pozarządowych w tworzeniu lokalnych rozwiązań poprawiających jakość życia,
- wzrost atrakcyjności Szczecina jako przyjaznego dla rodzin z dziećmi i seniorów miejsca życia,
- opracowanie i wdrożenie programów rewitalizacji, w tym społecznej, szczególnie zaniedbanych rejonów miasta, z udziałem samych mieszkańców i podmiotów ich reprezentujących,
- wzrost aktywności własnej obywateli i rodzin, w tym na rzecz najbliższego otoczenia lokalnego,
- wzrost liczby osób objętych instrumentami aktywizacji zawodowej w podmiotach ekonomii społecznej,
- poprawa dostępu do takich ofert dla osób ze szczególnymi ograniczeniami z racji wieku, niepełnosprawności, długotrwałego bezrobocia i niskich kwalifikacji zawodowych (SRPS dla Gminy..., s. 144).

Liderem i koordynatorem SRPS jest MOPR, natomiast głównym partnerem w jej realizacji jest WSS. Jednakże dla realizacji celów oraz uzyskania zakładanych rezultatów niezbędna jest współpraca z pozostałymi instytucjami i podmiotami realizującymi zadania z zakresu polityki społecznej w Szczecinie.

SRPS zakłada w perspektywie czasowej 2015–2020 wzrost nakładów finansowych średnio o 32,10% na rozwój zadań oraz nowe działania strategiczne. Natomiast w poszczególnych obszarach działań: wspieranie rodziny w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej oraz wyrównywanie szans w starcie życiowym dzieci i młodzieży – 28,65%; solidarność pokoleń, aktywizacja i wsparcie osób starszych – 92,01%; przeciwdziałanie dysfunkcjom – 7,69%; integracja i wspieranie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym – 13,34%.

Analizując powyższe, można stwierdzić, że największe potrzeby finansowe niesie za sobą realizacja zadań w obszarze solidarność pokoleń, aktywizacji i wsparcia osób starszych. Można zatem uznać, że w hierarchizacji problemów społecznych najistotniejsze jest starzenie się społeczeństwa Szczecina, tym samym konieczność dostosowania infrastruktury, usług i oferty pomocowej do potrzeb tej grupy mieszkańców.

Podsumowanie

Założenia lokalnej polityki społecznej w Szczecinie zawarte są w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Miasto Szczecin na lata 2015–2020. Adresatami działań w niej zaproponowanych, jak i współrealizatorami jest cała społeczność miasta. Analizując dokument, nie można wprost wskazać najistotniejszych problemów społecznych, ponieważ obszary problemowe, które zostały wyłonione do diagnozy, ściśle się zająwiają. Można przyjąć,

że wynikają jedne z drugich. Dla przykładu bezrobocie może wpływać na pojawienie się problemów rodzinnych, uzależnień, bezdomności. Starzenie się społeczeństwa powoduje zapotrzebowanie na odpowiednią ofertę pomocową nie tylko dla osób starszych, ale również dla ich otoczenia. Wydatki na poszczególne obszary działania wskazują na konieczność finansowania na różnym poziomie. Może to być wskazówką dla określenia pewnego rodzaju priorytetów w zakresie opracowania szczegółowych programów strategicznych czy pozyskiwania środków finansowych, czyli zwiększonego zaangażowania w dostosowaniu oferty do potrzeb społecznych. Obszarem działania, który wymaga większego zaangażowania samorządu terytorialnego w jego realizację, jest solidarność pokoleń, aktywizacja i wsparcie osób starszych, następnym w kolejności wspieranie rodziny w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej oraz wyrównywanie szans w starcie życiowym dzieci i młodzieży. Dla prawidłowej realizacji celów strategicznych nieodzowne jest zaangażowanie wszystkich podmiotów realizujących zadania związane z polityką społeczną na szczeblu samorządowym. Nieodzownym wsparciem dla realizacji SRPS są NGO, które będą realizowały swoje zadania we współpracy z samorządem.

Założenia polityki społecznej zawarte w SRPS stawiają przed samorządem ogromne wyzwanie związane z pozyskiwaniem środków na realizację jej celów oraz pozyskiwaniem partnerów, również zewnętrznych.

Literatura

Źródła normatywne

- Program Rozwoju Pieczy Zastępczej Gminy Miasto Szczecin na lata 2016–2018. Uchwała nr XV/360/16 Rady Miasta Szczecin z dnia 26 stycznia 2016 r.
- (SRPS) Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Miasto Szczecin na lata 2009–2015. Uchwała nr XXX/742/08 Rady Miasta Szczecin z dnia 18 grudnia 2008 r.
- (SPRS) Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Miasto Szczecin na lata 2015–2020. Uchwała nr XVI/384/16 z dnia 23 lutego 2016 r. Rady Miasta Szczecin.
- Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie wojewódzkim. Dz.U. 2015 poz. 1392 ze zm.
- Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej. Dz.U. 2016, poz. 930
- Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym. Dz.U. 2013, poz. 595 ze zm.
- Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym. Dz.U. 2015, poz. 1515 ze zm.

Opracowania

- Auleytner, J. (2011). *Polityka społeczna w Polsce i w świecie*. Warszawa: Elipsa.
- Kulesza, E. (2013). *Lokalna polityka społeczna*, Warszawa: IRSS.
- Piepiora, E. (2015). Polityka senioralna w Szczecinie. W: R. Podgórzeńska, S. Stepiński, J.J. Piątek (red.). *25 lat samorządu z perspektywy Szczecina*. Szczecin: volumina.pl Daniel Krzanowski.
- Podgórzeńska, R. (2013). Zagrożenia bezpieczeństwa społecznego na obszarze województwa zachodniopomorskiego. W: T. Czapiewski, M. Sikora (red.), *Zagrożenia dla bezpieczeństwa publicznego w województwie zachodniopomorskim. Diagnoza i profilaktyka*. Szczecin: ZAPOL.
- Podgórzeńska, R. (2014). Problemy demograficzne z perspektywy województwa zachodniopomorskiego. W: T. Czapiewski, M. Sikora (red.), *Profilaktyka bezpieczeństwa publicznego w województwie zachodniopomorskim*. Szczecin: ZAPOL.

Wasylewski, R., (2013). Lokalna polityka społeczna. W: M. Szyłko-Skoczny, G. Firlit-Fesnak (red.), *Polityka społeczna*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.

Publikacje elektroniczne

Ocena zasobów pomocy społecznej Gminy Miasto Szczecin za 2014 r. Pobrane z: http://mopr.szczecin.pl/dokumenty/ocena_zasobow_pomocy_spolecznej_za_2014_r_-_14_47_20_11_06_2015.pdf (2.05.2016).

Statystyczne vademecum samorządowca (2015). Pobrane z: http://szczecin.stat.gov.pl/vademecum/vademecum_zachodniopomorskie/portret_województwa/województwo_zachodniopomorskie.pdf (26.04.2016).

GUS (2015). Pobrane z: <http://szczecin.stat.gov.pl> (15.08.2015).

Sprawozdanie z działalności MOPR w Szczecinie za 2015 r.

Urząd Miasta Szczecina, www.um.szczecin.pl. Pobrane z: <http://bip.um.szczecin.pl> (2.05.2016).

Cytowanie

Piepiora, E. (2016). Założenia polityki społecznej Gminy Miasto Szczecin. Refleksje w kontekście przyjęcia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych. *Acta Politica Polonica*, 3 (37), 103–115. DOI: 10.18276/ap.2016.37-08.